

Особливості грошового забезпечення військовослужбовців і додаткової винагороди в період дії воєнного стану в Україні

Ірина Окуневич *

* Дніпропетровський НДІСЕ, м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7250-9477>,
e-mail: Okunevych.Iryna@gmail.com

DOI: 10.32353/khrife.4.2023.08 УДК [336.14:336.55](477)"364"

Надійшло 16.10.2023 / Рецензовано 18.10.2023 / Прийнято до друку 18.12.2023 /
Доступно онлайн 29.12.2023

Мета дослідження полягає у визначенні та систематизації підстав, порядку, умов нарахування і виплат грошового забезпечення та додаткової винагороди військовослужбовцям у період воєнного стану. Методологічним підґрунтям дослідження є система загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, а саме: діалектичний, формально-логічний, системно-структурний та формально-догматичний. Правове регулювання грошового забезпечення та додаткової винагороди військовослужбовців в Україні містить численні законодавчі та підзаконні норми. Постійні зміни в законодавстві, розвиток наукової думки щодо грошового забезпечення та ескалація війни в Україні потребують систематизації підстав, порядку, умов нарахування і виплат грошового забезпечення та додаткової винагороди військовослужбовцям у період воєнного стану. Наведено власне визначення поняття грошового забезпечення військовослужбовців. Установлено й систематизовано основні підстави, порядок, умови нарахування та виплати грошового забезпечення й додаткової винагороди військовослужбовцям у період воєнного стану. Виокремлено коло спірних питань, пов'язаних із грошовим забезпеченням і додатковою винагородою, для розв'язання яких військовослужбовці звертаються до суду. Висновки наукового дослідження базуються на глибокому аналізі чинного вітчизняного законодавства, судової практики та наукової літератури, у яких розкрито питання грошового забезпечення та додаткової винагороди для

військовослужбовців. Результати дослідження надалі можна використати в правотворчості, науково-дослідницькій діяльності судово-експертних та інших установ, практичній діяльності тощо.

Ключові слова: воєнний стан; військовослужбовець; воєнна служба; грошове забезпечення; посадовий оклад; надбавки; премії; додаткова винагорода.

Постановка наукової проблеми

Питання грошового забезпечення українських військовослужбовців набуло особливої актуальності у період воєнного стану. Воєнні дії, що розпочались зі збройної агресії російської федерації на сході нашої країни ще 2014 року та з 2022 року переросли у повномасштабне вторгнення на територію України, призвели до введення воєнного стану і, своєю чергою, — до збільшення кількості військовослужбовців.

Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 в Україні введено воєнний стан із 5 год 30 хв 24.02.2022 р. строком на 30 діб. Дію воєнного стану в Україні продовжено згідно з указами Президента від 14.03.2022 р. № 133/2022, від 18.04.2022 р. № 259/2022, від 17.05.2022 р. № 341/2022, від 12.08.2022 р. № 573/2022, від 07.11.2022 р. № 757/2022, від 06.02.2023 р. № 58/2023, від 01.05.2023 р. № 254/2023, від 26.07.2023 р. № 451/2023¹, затвердженими Законом України «Про затвердження Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні”»².

Визначимось із уживанням термінів «воєнний стан» і «військовослужбовець».

Законом України «Про правовий режим воєнного стану» визначено, що «воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень»³.

Поняття «військовослужбовець» визначено у Положенні про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: «громадяни,

1 Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

2 Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

3 Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

які проходять військову службу, є військовослужбовцями Збройних Сил України»⁴. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» визначає військовослужбовців «як громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу»⁵.

До військовослужбовців належать:

«а) особи офіцерського складу, прапорщики і мічмани, військовослужбовці надстрокової служби та військової служби за контрактом;

б) особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України, особи начальницького складу податкової міліції, особи начальницького і рядового складу Державної кримінально-виконавчої служби України, особи начальницького і рядового складу органів і підрозділів цивільного захисту;

в) особи із числа військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань, органів державної безпеки і внутрішніх справ колишнього Союзу РСР, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, військ цивільної оборони України;

г) особи начальницького і рядового складу державної пожежної охорони, особи начальницького і рядового складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;

д) громадяни інших держав із числа військовослужбовців збройних сил та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства цих держав,

які постійно проживають в Україні, і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, їх пенсійне забезпечення здійснюється згідно із законодавством держави, на території якої вони проживають;

е) особи із числа військовослужбовців строкової служби та члени сімей осіб офіцерського складу, прапорщиків і мічманів, військовослужбовців надстрокової служби і військової служби за контрактом та деяких інших осіб»⁶.

За даними аналітичного порталу «Слово і діло», «у 2013 році тільки у лавах Збройних сил України налічувалось 166 тисяч осіб. Після анексії Криму та початку бойових дій на Донбасі чисельність ЗСУ збільшилася до 250 тисяч осіб, і такою вона залишалась до 2018 року. В 2019 році чисельність української армії скоротилася до 246 тисяч. Але вже наступного року ЗСУ знову налічували 250 тисяч військових. У 2021 році чисельність ЗСУ становила знову 246 тисяч осіб. У 2022-му після початку повномасштабного вторгнення та з урахуванням мобілізації у лавах Збройних сил приблизно 700 тисяч осіб. Таким чином, порівняно з 2014–2021 роками чисельність української армії зростає майже втричі»⁷.

Законодавством визначено, що військова служба є державною службою особливого характеру, у якій придатні за станом здоров'я і віком громадяни України, іноземці та особи без

4 Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : Указ Президента України від 10.12.2008 р. № 1153/2008 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text> (дата звернення: 14.09.2023).

5 Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

6 Військовослужбовець / Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Військовослужбовець> (дата звернення: 25.09.2023).

7 Як змінювалася чисельність Збройних сил України / Аналітичний портал «Слово і Діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/14/infografika/bezpeka/yak-zminyuvalasya-chyselnist-zbrojnyx-syl-ukrayiny> (дата звернення: 22.09.2023).

громадянства професійно займаються діяльністю, пов'язаною з обороною України, її незалежністю та територіальною цілісністю⁸. Час проходження військової служби враховують громадянам України в їхній страховий і робочий стаж, стаж за спеціальністю і стаж державної служби. Визначена законодавством особливість військової служби підкреслює її відмінність від цивільної праці.

Тому військову службу не розглядають як трудові відносини у звичайному розумінні, військовослужбовці не є найманими працівниками в традиційному значенні цього терміна, оскільки вони отримують не заробітну плату, а грошове забезпечення.

Грошове забезпечення призначають військовослужбовцям відповідно до їхнього військового рангу, стажу та інших чинників, і це виплата, яка покриває їхні витрати та надає деякі соціальні гарантії. Грошове забезпечення визначено законодавством України, воно може різнитися залежно від конкретних умов служби, ступеня ризику та обсягу військових завдань.

Розмір грошового забезпечення військовослужбовців має важливе значення під час нарахування одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, яку надають у разі звільнення їх зі служби. Окрім того, це також впливає на захист подальшого права військовослужбовців на належне соціальне, зокрема пенсійне, забезпечення.

Тож питання щодо порядку нарахування грошового забезпечення і додаткової винагороди військовослужбовцям у період воєнного стану сьогодні залишається актуальним і свідчить про необхідність подальших наукових досліджень у цій галузі.

Аналіз основних досліджень і публікацій

Окремим питанням грошового забезпечення присвячено публікації вітчизняних науковців: П. Й. Атамаса, Д. Р. Вічавського, О. Г. Водчиця, М. В. Ляпіна, Д. О. Марусевича, О. Марчукової, О. М. Музичука, М. М. Постернака, О. В. Удовенка, С. М. Чимишенка та ін. Їхні публікації мають загальний оглядовий, порівняльний характер системи грошового забезпечення військовослужбовців.

Унормуванню грошового забезпечення військовослужбовців у період воєнного стану (зокрема, порядку нарахування, механізму та умов його виплати) присвячено низку нормативних актів.

Постійні зміни в законодавстві та розвиток наукової думки щодо грошового забезпечення (зокрема, і додаткової винагороди), ескалація війни в Україні потребують подальшого дослідження питань грошового забезпечення військовослужбовців у період воєнного стану.

Мета статті

Установлення й систематизація підстав, порядку, умов нарахування й виплат грошового забезпечення та додаткової винагороди військовослужбовцям у період воєнного стану.

Методи дослідження

Дослідження ґрунтується на системі загальнонаукових і спеціальних методів наукового дослідження. Діалектичний метод сприяв дослідженню та аналізу правової природи й економічного змісту

8 Про військовий обов'язок і військову службу ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

грошового забезпечення військовослужбовців. Формально-логічний метод дав змогу сформулювати власне бачення поняття «грошове забезпечення військовослужбовців». Системно-структурний і формально-догматичний методи сприяли комплексному дослідженню системи нормативно-правової основи грошового забезпечення військовослужбовців в Україні в період воєнного стану.

Викладення основного матеріалу дослідження

Питання грошового забезпечення військовослужбовців набуло актуальності ще з 2014 року, від початку мобілізації, пов'язаної із проведенням антитерористичної операції на сході нашої країни, а з початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України в лютому 2022 року та запровадженням воєнного стану — нового значення.

Науковці розрізняють два аспекти грошового забезпечення: економічний і правовий. Економічний аспект полягає у вартості, або ціні праці, виражений у грошовій сумі. Правовий аспект грошового забезпечення, з одного боку, полягає у визначених законом розмірах і порядку виплати, у нормативно закріпленому обов'язку держави виплачувати військовослужбовцям гідну винагороду за їхню службу, з іншого боку, — у суб'єктивному праві військовослужбовців на

отримання цієї винагороди за попередньо обумовленими нормами.

Більшість дослідників вважають грошове забезпечення спеціальним видом оплати праці військовослужбовців і прирівняних до них осіб.

Зокрема, О. Музичук подає таке визначення грошового забезпечення: «Винагорода, що виплачується за виконання ним [військовослужбовцем. — Ред.] обумовленої трудовим договором (контрактом) службово-трудової функції і складається як із основних виплат, які провадяться незалежно від можливостей бюджетного фінансування, так і інших додаткових його видів, які мають право установлювати керівники органів і підрозділів внутрішніх справ у межах фонду оплати праці»⁹.

М. Постернак вважає, що грошове забезпечення є платою, яку військовослужбовці отримують за свою службу¹⁰.

О. Удовенко грошове забезпечення тлумачить «як гарантовану державою до статню винагороду, обчислену в грошовому виразі, котру отримує військовослужбовець у межах асигнувань, передбачених в кошторисі на грошове забезпечення, з урахуванням умов проходження військової служби, посади, військового звання, кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання військовослужбовця»¹¹. Також, на його думку, грошове забезпечення військовослужбовців є «основним джерелом їх доходу, за допомогою якого вони спроможні задовольняти свої потреби в позатрудовому (особистому) житті,

9 Музичук О. М. Сутність та особливості грошового забезпечення персоналу ОВС. Вісник ХНУВС. 2007. № 37. С. 384—389. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85eee26e-cd60-4a5d-82ab-29baa0e1481c/content> (дата звернення: 13.09.2023).

10 Постернак М. М. Грошове забезпечення військовослужбовців: як обчислювати та надавати. Головбух: Бюджет. 2019. № 22 (360). URL : <https://ebudget.mcfr.ua/736888> (дата звернення: 13.09.2023).

11 Удовенко О. В. Принципи грошового забезпечення військовослужбовців. Юридична наука. 2020. № 3 (105). С. 500—506. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-105-3.62 (дата звернення: 13.09.2023).

а відтак, повною мірою реалізувати свій трудовий потенціал на військовій службі»¹².

М. Ляпін і С. Чімишенко вважають, що грошовим забезпеченням є «доля національного доходу, яку в грошовій формі отримують військовослужбовці для задоволення своїх матеріальних та культурних потреб з урахуванням особливості військової служби і порядку її проходження різними категоріями військовослужбовців»¹³. Подібно розкриває сутність грошового забезпечення й Д. Вічавський: «Система фінансових стимулів, гарантованих державою, що отримують військовослужбовці для задоволення своїх матеріальних та культурних потреб згідно з кількістю і якістю праці, з урахуванням особливостей військової служби і порядку її проходження різними категоріями військовослужбовців»¹⁴.

На думку Д. Марусевича, такі терміни, як «заробітна плата», «оплата праці», «грошове забезпечення», є синонімами й означають винагороду, обчислену, зазвичай, у грошовому виразі, яку

виплачують працівникові за виконану роботу¹⁵.

Оскільки військовослужбовці мають особливий правовий статус, В. Алещенко зауважує, що гарантією їхньої соціальної безпеки є саме грошове забезпечення. Адже для військовослужбовців воно є основним джерелом доходу, за допомогою якого вони можуть задовольняти свої потреби¹⁶. Такої самої думки і В. Циганок¹⁷.

Отже, грошове забезпечення військовослужбовців — це фінансова компенсація та винагорода, яку отримують особи, які проходять військову службу та мають статус військовослужбовця у збройних силах або інших військових формуваннях.

Нормативно-правове підґрунтя грошового забезпечення охоплює міжнародно-правові акти, норми яких стосуються оплати праці (акти про права людини та міжнародно-правові акти МОП), національні нормативно-правові акти про оплату праці та про грошове забезпечення військовослужбовців (законодавчого й підзаконного характеру).

- 12 Удовенко О. В. Правове регулювання грошового забезпечення військовослужбовців : дис. ... канд. юрид. наук. Харків. 2021. 227 с. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/18628> (дата звернення: 13.09.2023).
- 13 Ляпін М. В., Чімишенко С. М. Роль грошового забезпечення в системі матеріального забезпечення військовослужбовців. *Сучасні проблеми розбудови Збройних Сил України* : мат-ли всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 26.04.2013). Київ, 2013. С. 197—198.
- 14 Вічавський Д. Р. Роль грошового забезпечення у стимулюванні до військової служби. *Бізнес, цифрові інновації та підприємництво: стан, аналіз тенденцій та науково-економічний розвиток* : мат-ли міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 22.12.2018). Львів, 2018. Ч. 2. С. 67—69.
- 15 Марусевич Д. О. Теоретичні засади адміністративно-правового регулювання грошового забезпечення поліцейських. *Адміністративне право і процес; фінансове право. Інформаційне право*. 2017. Вип. 3. С. 123—128. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/3/26.pdf> (дата звернення: 13.09.2023).
- 16 Алещенко В. І. Служба у війську повинна стати привабливою та престижною. *Військо України*. 2007. № 11 (89). С. 14—17. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Viisko_Ukrainy/2007_N11_89.pdf?PHPSESSID=rp5jmjmsj1qum6avjjavvsjg0 (дата звернення: 13.09.2023).
- 17 Циганок В. Грошове забезпечення військовослужбовців — один із найважливіших елементів їх матеріального становища та мотивації на службі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 78. Ч. 1. С. 333—337. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.78.1.54 (дата звернення: 13.09.2023).

У період дії на території України воєнного стану порядок нарахування, механізм та умови виплати грошового забезпечення й додаткової винагороди військовослужбовцям різних структур визначено відповідними нормативними актами, зокрема:

- механізм та умови виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних сил України, Державної спеціальної служби транспорту України та деяким іншим особам регламентує Порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних сил України та деяким іншим особам, затверджений наказом Міністерства оборони України від 07.06.2018 р. № 260 (далі — *Порядок № 260*)¹⁸;
- тарифні сітки розрядів і коефіцієнти посадових окладів військовослужбовців, додаткові винагороди та розміри надбавки за

вислугу років визначено постановою Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» від 30.08.2017 р. № 704 (далі — *Постанова № 704*)¹⁹.

Ці нормативні акти визначають умови виплати грошового забезпечення та додаткової винагороди військовослужбовцям під час воєнного стану та забезпечують відповідність їхніх прав та обов'язків законодавству України.

До грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і офіцерського складу належать: посадовий оклад, оклад за військовим (спеціальним) званням, щомісячні (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премії) та разові додаткові види грошового забезпечення²⁰. Докладніше складові грошового забезпечення наведено на рис. 1.

ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ		
Щомісячні основні види грошового забезпечення	Щомісячні додаткові види грошового забезпечення	Разові додаткові види грошового забезпечення
• посадовий оклад; • оклад за військовим званням; • надбавка за вислугу років	• підвищення посадового окладу; • надбавки; • доплати; • винагорода військовослужбовцям, які обіймають посади, пов'язані з безпосереднім виконанням завдань із забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту; • премія	• винагороди (крім винагороди військовослужбовцям, які обіймають посади, пов'язані з безпосереднім виконанням завдань із забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту), а також додаткова винагорода на період воєнного стану; • допомога

Рис. 1. Складові грошового забезпечення військовослужбовців

18 Порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам : наказ Міноборони України від 07.06.2018 р. № 260 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

19 Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : постанова КМУ від 30.08.2017 р. № 704 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

20 Там само.

Основою для розрахунку грошового забезпечення військовослужбовця є посадовий оклад. Більшість надбавок, доплат, винагород розраховують за посадовим окладом.

Посадові оклади військовослужбовців визначають на основі тарифних коефіцієнтів, наведених у додатках 1, 12, 13 і 14 до Постанови № 704. Тарифний коефіцієнт відповідає тарифному розряду, який визначено для кожної військової посади.

Зважаючи на приписи Постанови № 704, розрахунок посадового окладу військовослужбовця (ПО) можна подати такою формулою:

$$ПО = 1762,00 \text{ грн} \times ТК, \quad (1)$$

де ТК — відповідний тарифний коефіцієнт згідно з додатками 1, 12, 13 і 14 до Постанови № 704.

Розмір надбавки за вислугу років розраховують як відсоток від суми окладу за військовим званням та посадового окладу залежно від періоду календарної та пільгової служби військовослужбовця²¹.

У Постанові № 704 зазначено, що «виплачувати надбавку за вислугу років військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби та військовослужбовців розвідувальних органів), особам рядового і начальницького складу в розмірах згідно з додатком 16, а військовослужбовцям розвідувальних органів (крім військовослужбовців строкової військової служби) — в розмірі 3 відсотків посадового окладу за кожний календарний рік вислуги років, але не більше 50 відсотків посадового окладу»²².

Відповідно до Порядку № 260:

«1. Військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби) щомісячно виплачується надбавка за вислугу років на військовій службі у відсотках посадового окладу (за основою чи тимчасово займаною посадою) з урахуванням окладу за військовим званням у таких розмірах:

від 1 до 5 років — 25 відсотків;

від 5 до 10 років — 30 відсотків;

від 10 до 15 років — 35 відсотків;

від 15 до 20 років — 40 відсотків;

від 20 до 25 років — 45 відсотків;

від 25 і більше років — 50 відсотків.

2. Вислуга років для виплати надбавки обчислюється з дня початку до дня закінчення проходження військової служби»²³.

Розрахунок розміру надбавки за вислугу років (НВР) представимо формулою:

$$НВР = (ПО + ОВЗ) \times \%, \quad (2)$$

де ОВЗ — оклад за військовим (спеціальним) званням (грн);

% — відсоток посадового окладу з урахуванням окладу за військовим (спеціальним) званням, визначений згідно з додатком 16 до Постанови № 704 і п. 1 розд. IV Порядку № 260.

Також за особливості проходження служби військовослужбовцям (окрім військовослужбовців строкової військової служби) щомісячно виплачують надбавку, розмір якої залежить від складності та важливості виконуваних обов'язків. Цю надбавку враховують із дня вступу військовослужбовця до виконання обов'язків на посаді, а також у разі тимчасового виконання обов'язків

21 Атамас П. Й., Сергієнко І. В., Таран О. В. Удосконалення системи нарахування та обліку грошового забезпечення військовослужбовців-контрактників. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1219—1226. DOI: 10.32782/2524-0072/2018-19-182 (дата звернення: 13.09.2023).

22 Про грошове забезпечення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

23 Порядок виплати грошового забезпечення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

на посаді, яка передбачає таку надбавку. Її виплачують протягом усього періоду виконання обов'язків на відповідній посаді та додають до грошового забезпечення військовослужбовця.

Відповідно до положень Постанови № 704 виплачують «надбавку за особливості проходження служби військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби) та особам рядового і начальницького складу в розмірі до 100 відсотків посадового окладу з урахуванням окладу за військовим (спеціальним) званням та надбавки за вислугу років»²⁴.

Отже, розмір цієї надбавки — це відсоток від суми окладу за військовим званням, посадового окладу та надбавки за вислугу років²⁵. Розрахунок розміру надбавки за особливості проходження служби залежно від складності та важливості виконуваних обов'язків (НОПС) можна подати так:

$$\text{НОПС} = (\text{ПО} + \text{ОВЗ} + \text{НВР}) \times \% \quad (3).$$

Відповідно до особистого внеску в загальний результат служби здійснюють преміювання військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової військової служби), осіб рядового і начальницького складу в межах фонду премій. Розмір цього фонду становить не менше ніж 10 % від посадових окладів та економії фонду грошового забезпечення. Для військовослужбовців розвідувальних органів цей фонд становить не менше ніж 30 % від посадових

окладів та економії фонду грошового забезпечення. Суму премії визначають відповідно до особистого внеску та результатів військовослужбовця, але в межах цього фонду²⁶.

Розрахунок премії можна відобразити такою формулою:

$$\text{Премія} = \text{ПО} \times \%, \quad (4)$$

де % — установлюють відповідно до Постанови № 704 у межах фонду преміювання залежно від особистого внеску військовослужбовця в загальний результат служби.

Ураховуючи наведене, розмір грошового забезпечення військовослужбовця можна подати у вигляді такої формули:

$$\text{ГЗ} = \text{ПО} + \text{ОВЗ} + \text{НВР} + \text{НОПС} + \text{Премія}. \quad (5)$$

Згідно із Законом України «Про індексацію грошових доходів населення»²⁷ грошове забезпечення підлягає індексації. Треба враховувати, що п. 3 «Прикінцевих положень» Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік»²⁸, дію Закону України «Про індексацію грошових доходів населення» на 2023 рік зупинено.

Підставою для визначення базового місяця індексації є підвищення посадових окладів. Тобто початком відліку для обчислення індексу споживчих цін є місяць підвищення посадового окладу. Із цього місяця значення індексу споживчих цін приймають за 1 або 100 відсотків, а приріст індексу розраховують із наступного місяця. Водночас нарахування

24 Про грошове забезпечення ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

25 Атамас П. Й., Сергієнко І. В., Таран О. В. Зазнач. твір. DOI: 10.32782/2524-0072/2018-19-182 (дата звернення: 13.09.2023).

26 Про грошове забезпечення ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

27 Про індексацію грошових доходів населення : Закон України від 03.07.1991 р. № 1282-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-12#Text> (дата звернення: 21.09.2023).

28 Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (дата звернення: 21.09.2023).

індексації проводять у місяці, наступному за місяцем, у якому офіційно опубліковано індекс інфляції.

Додаткова винагорода є тимчасовою виплатою, яку надають упродовж періоду воєнного стану. Важливо відзначити, що додаткова винагорода не є складовою місячного грошового забезпечення військовослужбовця і її не враховують під час визначення розміру одноразових додаткових видів грошового забезпечення. Вона призначена для компенсації особливих умов служби в період воєнного стану і може бути виплачена окремо від основного грошового забезпечення військовослужбовця.

Порядок нарахування та розмір цієї винагороди визначено постановою Кабінету Міністрів України «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 168 (далі — *Постанова № 168*)²⁹. Слід зазначити, що розмір та умови нарахування додаткової винагороди часто змінюють (згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 217, від 22.03.2022 р. № 350, від 01.04.2022 р. № 400, від 01.07.2022 р. № 754, від 07.07.2022 р. № 793, від 27.09.2022 р. № 1066, від 08.10.2022 р. № 1146, від 20.01.2023 р. № 43, від 09.08.2023 р. № 836, від 15.09.2023 р. № 1001, від 20.09.2023 р. № 1001-2023-п.).

За останніми змінами в Постанові № 168 (залежно від виконуваних завдань під час воєнного стану) передбачено такі розміри додаткової винагороди:

«Військовослужбовцям Збройних Сил, Служби безпеки, Служби зовнішньої

розвідки, Головного управління розвідки Міністерства оборони, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Управління державної охорони, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Державної спеціальної служби транспорту (далі — військовослужбовці), які беруть безпосередню участь у бойових діях або здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах їх здійснення, на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, на території між позиціями сил оборони та позиціями військ держави-агресора, щомісяця виплачується додаткова винагорода у розмірі 100 000 гривень в розрахунку на місяць пропорційно часу участі у таких діях та заходах;

військовослужбовцям, які виконують бойові (спеціальні) завдання у складі органу військового управління, штабу угруповання військ (сил) або штабу тактичної групи до пункту управління оперативно-стратегічного угруповання військ включно, а також у складі командування та штабу військової частини (зведеного підрозділу) (у тому числі поза районами ведення бойових (воєнних) дій), який здійснює оперативне (бойове) управління військовими частинами та підрозділами, що ведуть воєнні (бойові) дії на лінії бойового зіткнення на відстані виконання бойових (спеціальних) завдань військовою частиною (підрозділом, зокрема зведеним) першого ешелону оборони або наступу (контр-наступу, контратаки), виплачується

29 Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : постанова КМУ від 28.02.2022 р. № 168 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-п#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

додаткова винагорода у розмірі 50 000 гривень в розрахунку на місяць пропорційно часу виконання таких завдань відповідно до умов, визначених Міністерством оборони;

військовослужбовцям, які здійснюють бойові (спеціальні) завдання у період здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, щомісяця виплачується додаткова винагорода у розмірі 30 000 гривень в розрахунку на місяць пропорційно часу виконання таких завдань.

Військовослужбовцям, які обіймають посади керівного та інструкторсько-викладацького складу у навчальних військових частинах (навчальних центрах, навчальних підрозділах), щомісяця виплачується додаткова винагорода у розмірі від 15 000 до 30 000 гривень з урахуванням їх рівня підготовки (кваліфікації) пропорційно часу здійснення підготовки та навчання персоналу в розрахунку на місяць відповідно до переліку посад керівного та інструкторсько-викладацького складу в навчальних військових частинах (навчальних центрах, навчальних підрозділах), затвердженого керівниками відповідних міністерств та державних органів»³⁰.

«6000 гривень — військовослужбовцям строкової військової служби в розрахунку на місяць пропорційно часу проходження служби (пропорційно часу проходження служби);

2350 гривень — курсантам вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки,

відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, які перед зарахуванням на навчання не перебували на військовій службі або проходили строкову військову службу (пропорційно часу проходження служби (перебування на навчанні)).

Військовослужбовцям, які у зв'язку з пораненням (контузією, травмою або каліцтвом), пов'язаним із захистом Батьківщини, визнані військово-лікарською комісією обмежено придатними до військової служби або непридатними до військової служби з переоглядом через 6—12 місяців та зараховані у розпорядження відповідних командирів, протягом двох місяців з дня зарахування у розпорядження (без врахування часу перебування у відпустці та на лікуванні) виплачується грошове забезпечення (без урахування додаткової винагороди) за останньою займаною посадою в повному обсязі. Після перебування в розпорядженні понад два місяці і до дня закінчення перебування в розпорядженні таким військовослужбовцям щомісячно виплачується оклад за військовим званням, надбавка за вислугу років та додаткова винагорода у розмірі 20 100 гривень (у розрахунку на місяць пропорційно часу перебування в розпорядженні).

Військовослужбовцям, які в установленому законодавством порядку відражені для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі до складу сільських (селищних), міських, районних та обласних військових адміністрацій, на території (або частині цієї території) здійснення повноважень яких ведуться воєнні (бойові) дії, та виконують бойові (спеціальні) завдання, виплата додаткової винагороди здійснюється в розмірі 30 000 гривень»³¹.

30 Питання деяких виплат ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-п#Text> (дата звернення: 13.10.2023).

31 Зміни до Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам : наказ Міністерства оборони України від 26.09.2023 р. № 566. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1705-23#Text> (дата звернення: 13.10.2023).

Накази для виплати додаткової винагороди видають командири або начальники.

Кошти, які отримують військово-службовці як додаткову винагороду, також підлягають оподаткуванню відповідно до чинного законодавства.

«Відповідно до наказів про виплату додаткової винагороди у розмірі 100 000 гривень до таких наказів включаються особи, <...> які:

У зв'язку з пораненням (контузією, травмою, каліцтвом), пов'язаним із захистом Батьківщини, а для поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту — із участю у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах їх ведення (здійснення), зокрема на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, на території між позиціями сил оборони та позиціями військ держави-агресора, у період здійснення зазначених заходів, перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я (у тому числі закордонних), включаючи час переміщення з одного лікарняного закладу охорони здоров'я до іншого, або перебувають у відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) у зв'язку із отриманням тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської (лікарсько-експертної, медичної) комісії;

захоплені в полон (крім тих, які добровільно здалися в полон) або є заручниками, а також інтерновані в нейтральні держави або безвісно відсутні (у разі, коли зазначені події сталися як до введення воєнного стану, так і після його введення);

загинули (померли) внаслідок отриманого після введення воєнного стану поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаного із захистом Батьківщини (виплата здійснюється за весь місяць, у якому особа загинула (померла))»³².

«Підставами для розрахунку та виплати основних і додаткових видів грошового забезпечення є:

штат військової частини (установи, організації);

накази про призначення на посаду та зарахування до списків особового складу військової частини, про вступ до виконання обов'язків за посадою, в тому числі тимчасово, про зарахування в розпорядження;

накази про встановлення та виплату основних і додаткових видів грошового забезпечення;

накази про присвоєння військових звань;

грошовий атестат або довідка про грошові виплати (за винятком осіб, призначених (прийнятих) на військову службу за контрактом, у тому числі під час проходження строкової військової служби)»³³.

Слід зазначити, що існують певні ситуації, за яких грошове забезпечення військовослужбовцю може виплачуватись без подання грошового атестата. До них, відповідно до наказу Міністерства оборони України від 22.04.2021 р. № 104 (далі — наказ № 104), належать виплати:

«Військовослужбовцю строкової військової служби з 1 числа наступного після прибуття місяця, виходячи з посадового окладу за посадою, на яку він призначений. У цьому випадку доплата грошового забезпечення за поточний і минулий місяці здійснюється після отримання атестата

32 Питання деяких виплат ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-п#Text> (дата звернення: 13.10.2023).

33 Порядок виплати грошового забезпечення ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text> (дата звернення: 13.09.2023).

або його дубліката з попереднього місця служби;

іншим військовослужбовцям — із дня його вступу до виконання обов'язків за посадою за новим місцем служби. У цьому випадку доплата грошового забезпечення до дня вступу до виконання обов'язків за посадою за новим місцем служби здійснюється після отримання атестата або його дубліката (у разі втрати грошового атестата) з попереднього місця служби»³⁴.

Грошове забезпечення військовослужбовцям виплачують у межах асигнувань, передбачених у кошторисі військової частини на грошове забезпечення військовослужбовців. Це означає, що кошти, призначені для грошового забезпечення, фіксують та обмежують бюджетними обсягами, які надають для цих цілей.

Грошове забезпечення виплачують за місцем штатної служби.

Перераховане грошове забезпечення (доплату) у разі зміни службового становища особового складу (присвоєння військового звання, призначення на іншу посаду тощо) виплачують разом із грошовим забезпеченням за місяць, у якому відбулися відповідні зміни.

Грошове забезпечення виплачують готівкою за розрахунково-платіжними відомостями, видатковими касовими ордерами або шляхом зарахування коштів на карткові рахунки в порядку й розмірах, передбачених законодавством.

Після здійснення виплати військова частина друкує реєстри зарахування коштів на карткові (поточні) рахунки. Примірник роздрукованого реєстру зарахування коштів на карткові рахунки підписує командир військової части-

ни та начальник фінансового органу. Кожну сторінку підписаного реєстру зарахування коштів на карткові рахунки засвідчують підписами начальники фінансового та стройового (кадрового) органів.

Разові додаткові види грошового забезпечення виплачують після виникнення права на їх отримання (видання відповідного наказу про виплату).

Витяги з наказів, довідки та інші документи, які підтверджують право військовослужбовців на отримання грошового забезпечення, що подають начальникові фінансового органу, підписує (завіряє) посадова особа, яка відповідає за облік особового складу частини, і скріплює відтиском гербової печатки (печатки для наказів) військової частини.

Згідно з наказом № 104, «*підтвердженням виплати грошового забезпечення (у тому числі через карткові рахунки) є розрахунково-платіжна відомість (реєстр про зарахування коштів на карткові рахунки), видатковий касовий ордер з підписом особи про отримання коштів.*

У розрахунково-платіжних відомостях посади військовослужбовців, крім вакантних, записуються в тій самій послідовності, у якій вони зазначені в штаті або штатному розписі.

Підставою для складання відомості є: затверджені в установленому порядку штат військової частини та штатні розписи;

норми грошового забезпечення та інших виплат, установлені законодавством;

накази та інші документи про призначення на посади і проходження служби особовим складом, встановлення посадових окладів, надбавок, доплат, преміювання тощо;

³⁴ Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 22.05.2017 № 104 : наказ Міноборони України від 22.04.2021 р. № 104. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/mou_104.pdf (дата звернення: 13.09.2023).

грошові атестати військовослужбовців, зарахованих на грошове забезпечення; табелі обліку робочого часу; інші передбачені законодавством документи.

Військовослужбовці, які отримують грошове забезпечення готівкою, розписуються в розрахунково-платіжних відомостях (видаткових касових ордерах) про його отримання. Видача готівки з каси військової частини здійснюється тільки особі, зазначеній у видатковому документі»³⁵.

Слід зазначити, що «за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або безвісно відсутніми, зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за військовим званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інші види грошового забезпечення з урахуванням зміни вислуги років та норм грошового забезпечення. Сім'ям зазначених військовослужбовців щомісячно виплачується грошове забезпечення, в тому числі додаткові та інші види грошового забезпечення, у порядку та в розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України»³⁶.

«Виплата грошового забезпечення цим членам сімей здійснюється до повного з'ясування обставин захоплення військовослужбовців у полон або заручниками,

інтернування військовослужбовців або їх звільнення, або визнання їх у встановленому законом порядку безвісно відсутніми чи померлими»³⁷. Це означає, що грошове забезпечення членам сім'ї виплачують протягом періоду, поки статус військовослужбовця не буде визначено або поки не будуть отримані достовірні відомості про його стан.

У названих вище випадках грошове забезпечення виплачують не більше ніж до дня виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини. Це важливо для забезпечення контролю над фінансовими виплатами й уникнення можливих зловживань або неправомірних виплат.

Особливості, правила та порядок документування виплат грошового забезпечення військовослужбовців визначено у наказі № 104³⁸:

«У разі неможливості отримання військовослужбовцем грошового забезпечення під час участі в бойових діях та операціях за його рапортом грошове забезпечення виплачується членам сім'ї»³⁹.

Грошове забезпечення членам сім'ї військовослужбовця виплачують «у такі способи:

готівкою (через касу військової частини); поштовим переказом (з оплатою цих послуг за рахунок військової частини); зарахуванням на картковий рахунок»⁴⁰.

Вибір способу виплати залежить від умов і зручностей як для військової

35 Про внесення змін до наказу ... URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/mou_104.pdf (дата звернення: 13.09.2023).

36 Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 14.09.2023).

37 Там само.

38 Про внесення змін до наказу ... URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/mou_104.pdf (дата звернення: 13.09.2023).

39 Там само.

40 Там само.

частини, так і для одержувачів грошового забезпечення.

«У рапортах військовослужбовці обов'язково зазначають отримувача грошового забезпечення, спосіб отримання та, за необхідності, його поштову адресу (реквізити карткового (банківського) рахунку).

Після закінчення встановлених термінів виплати грошового забезпечення касир належним чином оформляє виправдані документи, а саме:

у розрахунково-платіжній відомості напроти прізвищ осіб, яким не здійснено виплату грошового забезпечення, ставить штамп або робить відмітку від руки «Депоновано»;

складає реєстр депонованих сум;

у кінці відомості робить запис про фактично виплачену суму прописом і недоодержану суму виплат, що підлягають депонуванню, звіряє ці суми із загальним підсумком за розрахунково-платіжною відомістю і засвідчує запис своїм підписом. Якщо гроші видавалися не касиром, а іншою особою — роздавальником, то на відомості додатково робиться запис «Гроші за відомістю видав (підпис)»;

записує в касову книгу фактично виплачену суму і проставляє на відомості штамп «Видатковий касовий ордер № ____»⁴¹.

Начальник фінансового відділу перевіряє записи, зроблені касирами в розрахунково-платіжних відомостях, а також суми, видані та депоновані за цими відомостями. Депоновані суми після цього передають на реєстраційний рахунок, а на їх підставі складають один загальний видатковий касовий документ.

Формування і складання розрахунково-платіжних відомостей для виплати грошового забезпечення здійснюють

за встановленою формою, наведеною в додатку 13 до наказу № 104. Цю відомість підписує командир військової частини, начальник фінансового органу, а також особа, яка її склала. До того ж, за рішенням командира, вони формують і складають відомість на кожний підрозділ військової частини окремо⁴².

У разі коли грошове забезпечення виплачують не за повний місяць, або здійснюють перерахунок цього забезпечення, або в разі виплати одноразових додаткових видів грошового забезпечення, бухгалтер (або інший виконавець) складає розрахунок у довільній формі. Цей розрахунок додають до розрахунково-платіжної відомості, його підписує бухгалтер або виконавець, відповідальні за цей процес.

Кожна розрахунково-платіжна відомість отримує наступний порядковий номер, який присвоюють, починаючи з початку року і завершуючи кінцем року.

Загальну суму для перерахування на карткові рахунки або для видачі на руки в розрахунково-платіжній відомості зазначають словами.

Із грошового забезпечення військовослужбовців утримують такі кошти:

«податок з доходів фізичних осіб;

за виконавчими документами згідно з чинними нормативно-правовими актами;

за письмовими рапортами військовослужбовців про добровільну згоду платити аліменти, за проживання у відомчому житлі, у тому числі за спожиті житлово-комунальні послуги;

нараховані суми заподіяного матеріального збитку або добровільна плата за відшкодування нанесеного збитку;

41 Про внесення змін до наказу ... URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/mou_104.pdf (дата звернення: 13.09.2023).

42 Там само.

інші утримання (внески, збори тощо), передбачені законодавством»⁴³.

Незважаючи на доволі однозначне правове регулювання та налагоджений механізм виплат військовослужбовцям грошового забезпечення (зокрема, додаткової винагороди), за даними Єдиного державного реєстру судових рішень⁴⁴, збільшилась кількість звернень військовослужбовців до судів із метою розв'язання спорів щодо:

- нарахування та виплати військовослужбовцеві «несправедливо-го» розміру грошового забезпечення;
- непроведення (відмови в проведенні) індексації грошового забезпечення військовослужбовців;
- невивплатеного середнього заробітку (грошового забезпечення) за час вимушеного прогулу тощо.

Ураховуючи особливості, складність процесу нарахування грошового забезпечення й обсяги документів, дослідити документальну обґрунтованість і правильність таких нарахувань та виплат без спеціальних знань неможливо.

Подібні дослідження проводять атестовані судові експерти-економісти науково-дослідних установ судових експертиз, чий результат у вигляді висновків є доказами у таких справах.

Висновки

Проаналізовано чинне законодавство України, яким регламентовано грошове забезпечення, і систематизовано підстави, порядок, умови нарахування й виплат грошового забезпечення та додат-

кової винагороди військовослужбовцям у період воєнного стану.

Результати аналізу надалі можна використати:

- у правотворчості — для розроблення нових змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів;
- у науково-дослідницькій діяльності судово-експертних установ — для розроблення та внесення змін до методик проведення судово-економічних експертиз із питань нарахування й виплати грошового забезпечення та додаткових виплат військовослужбовцям;
- у практичній діяльності — із метою оптимізації робочого часу судових експертів-економістів тощо.

Features of Financial Support for Military Personnel and Extra Compensation during Martial Law in Ukraine

Iryna Okunevych

This paper intends to determine and systematize the basis, procedure, and conditions for accrual and financial compensation, as well as extra compensation for military personnel during martial law. The methodological basis of the research is a system of general scientific and special methods of scientific knowledge, namely: dialectical, formal-logical, systemic-structural, and formal-dogmatic. The legal regulation of financial support and extra compensation for military personnel in Ukraine contains numerous legislative and by-law norms. The lasting changes in the legislation, the development of scientific opinion regarding

43 Про внесення змін до наказу ... URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/mou_104.pdf (дата звернення: 13.09.2023).

44 Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 26.09.2023).

financial support, and the escalation of the war in Ukraine require the systematization of the grounds, procedure, and conditions for accrual and financial compensation, as well as extra compensation for military personnel during martial law. As a result of the study, the author's own vision regarding the definition of the concept of financial support for military personnel is given. The main grounds, procedure, and conditions for accrual and financial compensation, as well as extra compensation for military personnel during martial law, have been established and systematized. A circle of controversial issues related to financial support and extra compensation, for the resolution of which the military personnel turns to the court, has been highlighted. The conclusions of the scientific research are based on an in-depth analysis of the current Ukrainian legislation, court practice and scientific literature, that reveal the issue on financial support and extra compensation for the military personnel. The results of the study can be used in the future for law-making, research activities of forensic institutions, practical activities, and other purposes.

Keywords: martial law; military personnel; military service; financial support; base salary; allowances; bonuses; extra compensation.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні й аналізованні даних, рішеннях про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Авторка зробила свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики,

написання та редагування, і бере на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Авторка заявляє, що у неї відсутній конфлікт інтересів.

References

- Aleshchenko, V. I. (2007). Sluzhba u viisku povynna staty pryvablyvoiu ta prestyzhnoiu [Military service should become attractive and prestigious]. *Viisko Ukrainy*. № 11 (89). URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Viisko_Ukrainy/2007_N11_89.pdf?PHPSESSID=rp5jmjnmsj1qum6avjjavvsjg0 [in Ukrainian].
- Atamas, P. Y., Serhiienko, I. V., Taran, O. V. (2018). Udoskonalennia systemy narakhuvannia ta obliku hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv-kontraktnykiv [Improvement of the system of calculation and accounting of financial support for contract servicemen]. *Ekonomika i suspilstvo*. № 19. DOI: 10.32782/2524-0072/2018-19-182 [in Ukrainian].
- Liapin, M. V., Chimyshenko, S. M. (2013). Rol hroshovoho zabezpechennia v systemi materialnoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv [The role of financial support in the system of material support for military personnel]. *Suchasni problemy rozbudovy Zbroinykh Syl Ukrainy : mat-ly vseukr. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 26.04.2013). Kyiv [in Ukrainian].
- Marusevych, D. O. (2017). Teoretychni zasady administratyvno-pravovoho rehuliuвання hroshovoho zabezpechennia politseiskyykh [Theoretical foundations of administrative and legal regulation of financial support for policemen]. *Administratyvne pravo i protsesi; finansove pravo. Informatsiine pravo*. Vyp. 3. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/3/26.pdf> [in Ukrainian].
- Muzychuk, O. M. (2007). Sutnist ta osoblyvosti hroshovoho zabezpechennia personalu OVS [The Essence and Peculiarities of Financial Support for Personnel of MIA]. *Visnyk KhNUVS*. № 37. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85eee26e-cd60-4a5d-82ab-29baa0e1481c/content> [in Ukrainian].

- Posternak, M. M. (2019). Hroshove zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv: yak obchysliuvaty ta nadavaty [Financial support for military personnel: how to calculate and provide]. *Holovbukh: Biudzheth*. № 22 (360). URL : <https://ebudget.mcfrr.ua/736888> [in Ukrainian].
- Tsyhanok, V. (2023). Hroshove zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv — odyń iz naivazhlyvishykh elementiv yikh materialnoho stanovyscha ta motyvatsii na sluzhbi [The financial support of military personnel is one of the most important elements of their financial situation and motivation in service]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo*. Vyp. 78. Ch. 1. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.78.1.54 [in Ukrainian].
- Udovenko, O. V. (2020). Pryntsypy hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv [Principles of financial support for military personnel]. *Yurydychna nauka*. № 3 (105). DOI: 10.32844/2222-5374-2020-105-3.62 [in Ukrainian].
- Udovenko, O. V. (2021). Pravove rehulivannia hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv [Legal regulation of financial support for military personnel] : dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/18628> [in Ukrainian].
- Vichavskiy, D. R. (2018). Rol hroshovoho zabezpechennia u stymulivanni do viiskovoi sluzhby [The role of financial support in encouraging military service]. *Biznes, tsyfrovi innovatsii ta pidpriemnytstvo: stan, analiz tendentsii ta naukovo-ekonomichnyi rozvytok* : mat-ly mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Lviv, 22.12.2018). Lviv. Ch. 2 [in Ukrainian].
- Viiskovosluzhbovtiv [Military personnel] / Vikipediia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Військовослужбовець> [in Ukrainian].
- Yak zminiuvalasja chyselnist Zbroinykh syl Ukrainy [How the size of Armed Forces of Ukraine has changed] (2022) / Analitychnyi portal «Slovo i Dilo». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/14/infografika/bezpeka/yak-zminyuvalasja-chyselnist-zbrojnyx-syl-ukrayiny> [in Ukrainian].
- Окуневич, І. (2023). Особливості грошового забезпечення військовослужбовців і додаткової винагороди в період дії воєнного стану в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 4 (33). С. 111—128. DOI: 10.32353/khrife.4.2023.08.